

Ο Δημ. Σταυρακόπουλος, ο νεότερος ιδρυτής μουσείου στην Ελλάδα

Ενας σαραντάρης διασώζει και αναδεικνύει τη βιομηχανική κληρονομιά της Σύρας

Μαργαρίτα Πουρνάρα
17 Σεπτεμβρίου 2023

Πηγή: Η Καθημερινή

«Δίκαιον και πρόπον είναι να αφιερώσομεν την πόλη μας στον Λόγιο και Κερδώο Ερμή και να την ονομάσομε "Ερμούπολη"», είπε ο έμπορος Λουκάς Ράλλης σε μια συγκέντρωση των πρώτων εποίκιστών του λιμανιού της Σύρας το 1826 έξω από τη νεότευκτη τότε εκκλησία της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος. Στο πλήθος που ενέκρινε διά βoής την ονοματοδοσία ήταν Χιώτες, Κασιώτες, Ψαριανοί (ανάμεσα στους οποίους και οι δικοί μου πρόγονοι), κυνηγημένοι από σφαγές και διωγμούς. Δημιούργησαν εκ του μηδενός το πιο όμορφο νησιωτικό άστυ της πατρίδας μας, ένα νεοκλασικό θαύμα. Από την εκπαίδευση ως το εμπόριο και από το θέατρο ως τη βιομηχανία και τον εφοπλισμό, ο φτερωτός θεός, νονός και «πολιούχος»

Ερμής βοήθησε τους κατατρεγμένους να ανεγείρουν νοσοκομείο, νεώριο, φιλανθρωπικά ιδρύματα, όπερα, λοιμοκαθατήριο, δημαρχείο σε σχέδια Τσίλλερ και τόσα άλλα.

Αυτή η βαθιά αστική κληρονομιά της Σύρας εξαϋλώθηκε όταν οι καλές οικογένειες (Ράλλη, Ζαρίφη, Ροδοκανάκη, Πετροκόκκινοι, Βαφειαδάκη) φυλλορρόπησαν προς τη Μασσαλία, την Αίγυπτο, την Πόλη και τον Πειραιά, μετά την πτώση της ιστοφόρου ναυτιλίας. Η πιο λαμπρή αυτοδημιούργητη πολυσυλλεκτική κοινότητα του 19ου αιώνα έπεσε σε μαρασμό. Η ελίτ άφησε πίσω της νεοκλασικά μέγαρα, εξοχικά με αλέες και αγάλματα, υποστατικά και γήπεδα τένις. Μια Πομπηία, όπως

Μηχανήματα και ραπτομηχανές διηγούνται την ιστορία ενός εργοστασίου που ξεκίνησε το 1918 και πάγωσε στον χρόνο το 1986 ©inbulb

γράφει εύστοχα και ο Νίκος Δήμου. Πολλά βυρσοδεψεία, βιοτεχνίες και εργοστάσια ερειπώθηκαν. Κάποια από αυτά τα κελύφη ρήμαξαν, τα πιο τυχερά έγιναν εστιατόρια, μπουζούκια και μπαρ. Ήταν σαφές πως οι σύγχρονοι Συριοί είχαν αμχανιά με τα σπαράγματα του παρελθόντος. Οντα του 20ού αιώνα, δεν μπορούσαν εύκολα να χειριστούν το μέγεθος και την πολυπλοκότητά τους αλλά και το οικονομικό βάρος της αποκατάστασης. Και αν τα σπίτια σιγά σιγά αγοράστηκαν από Αθηναίους και συμπονετικούς ξένους ή έγιναν ξενοδοχεία και Airbnb, η βιομηχανική Σύρα παρέμενε σκοτισμένη, θαμμένη, ξεχασμένη, πέραν του Βιομηχανικού Μουσείου Ερμούπολης.

Ωσπου, το 2013, ένας νεαρός τριαντάρης Ερμούπολιτης με το δικό του προσωπικό παράδειγμα ήρθε να μας δείξει πως όλα είναι δυνατά αν έχει κανείς φλόγα. Ο Δημήτρης Σταυρακόπουλος, με πάθος για τα παλιά πράγματα και οικοδομήματα, μπήκε στον χώρο της παλιάς κλωστοϋφαντουργίας Ζησιμάτων, του 1918, από μια τρύπα στον τοίχο της. Και έμεινε άναυδος διότι ο χρόνος είχε παγώσει το 1986, όταν η μονάδα έκλεισε μέσα σε μια νύχτα με τα νήματα να αιωρούνται πλεγμένα πάνω

στις μηχανές. Πατώντας σε δοκάρια, σπασμένα κουτιά, μεζούρες και λογιστικά φύλλα είδε ολοζώντανη την ιστορία σε ένα κτίριο-φάντασμα. Αυτό ήταν! Θα έκανε τα πάντα για να σώσει και να αναδείξει το παλιό εργοστάσιο. Με ιδίους πόρους (δηλαδή ελάχιστα) ο νεαρός έπεισε την οικογένεια Ζησιμάτων, να το ενοικιάσει μακροπρόθεσμα με σκοπό να το κάνει μουσείο. Χωρίς να είναι ειδικός χρειάστηκαν άπειρες ώρες προσωπικής εργασίας, έρευνας σε αρχεία και άλλες μοναδες κλωστοϋφαντουργίας ανά την Ελλάδα για να ανασυνθέσει τα πεπραγμένα του εργοστασίου. Βρήκε τις παλιές εργάτριες, τους πήρε συνεντεύξεις, τις έφερε ξανά στον φορτισμένο συναισθηματικά χώρο. Με τη βοήθεια της μουσειολόγου Ελένης Κοζάου, που έκανε τη θεματική επιμέλεια των προθηκών για τα κλωστοϋφαντουργεία της Σύρας, και τη μουσειολογική μελέτη, όλα πια μπήκαν στη θέση τους έπειτα από μια προσπάθεια που κράτησε δέκα χρόνια.

Όταν το πρωτοεπισκέφθηκα πριν από λίγο καιρό, σάσισα από την ομορφιά, την αισθητική και την ατμόσφαιρα του χώρου. Ήμουν μπροστά πάλι σε ένα θαύμα: ένας νέος άνθρωπος, με το τίποτε παρά μόνο με το μυαλό και τη δουλειά, καταφέρνει τα πάντα, όπως εκείνοι οι πρώτοι κάτοικοι της Ερμούπολης που τα 'χασαν όλα αλλά μεγαλούργησαν. Η ξενάγηση απολύτως βιωματική, με μετέφερε στη ζωή των εργατών της Σύρας. Ο Σταυρακόπουλος, που έφτιαξε τον θεσμό Hermonopolis Heritage, όχι μόνον έγινε ο νεότερος ιδρυτής μουσείου στην Ελλάδα αλλά έχει οργανώσει και άλλες δράσεις για την πολιτιστική και φυσιολατρική ανάδειξη του νησιού. Την ώρα που η χώρα μας δοκιμάζεται, ζούμε καταστροφές, βυθιζόμαστε στην προσωπική ανημποριά έναντι του συλλογικού πόνου, το παράδειγμα του δείχνει ότι η αναγέννηση είναι και θέμα εργατικότητας και οράματος. Είναι η δύναμη της δημιουργίας που μπορεί να μας κρατήσει όρθιους μέσα στο χάος.

Ο αύλειος χώρος της κλωστοϋφαντουργίας που διασώθηκε με πολύ προσωπική δουλειά αλλά και συστηματική έρευνα δέκα ετών ©inbulb

ΑΘΗΝΑΪΚΑ PLUS
ΕΡΩΤΗΣΗ ΜΑΡΤΙΝΑΣ ΠΟΥΣΤΑΡΑ

Ένας οραναύτης διασώζει και αναδεικνύει τη βιομηχανική κληρονομιά της Σύρας

Ανώνυμοι πρόγονοί σου τα κατασκεύαζαν και τους πουλούσαν. Αλλά από τότε που ο παλιός σου εργοστάσιο "έφυγε" ο εργοστάσιος Διεύθυνση και οι μηχανήματα που παρήγαγε αποκαταστάθηκαν το 2013, η Σύρα είναι η ίδια κλειστή και σκοτεινή. Ήταν η βιομηχανική κληρονομιά της Σύρας που παρέμεινε σκοτισμένη, θαμμένη, ξεχασμένη, πέραν του Βιομηχανικού Μουσείου Ερμούπολης.

Η ιστορία του εργοστασίου Ζησιμάτων, του 1918, από μια τρύπα στον τοίχο της. Και έμεινε άναυδος διότι ο χρόνος είχε παγώσει το 1986, όταν η μονάδα έκλεισε μέσα σε μια νύχτα με τα νήματα να αιωρούνται πλεγμένα πάνω στις μηχανές.

Η ιστορία του εργοστασίου Ζησιμάτων, του 1918, από μια τρύπα στον τοίχο της. Και έμεινε άναυδος διότι ο χρόνος είχε παγώσει το 1986, όταν η μονάδα έκλεισε μέσα σε μια νύχτα με τα νήματα να αιωρούνται πλεγμένα πάνω στις μηχανές.

Η ιστορία του εργοστασίου Ζησιμάτων, του 1918, από μια τρύπα στον τοίχο της. Και έμεινε άναυδος διότι ο χρόνος είχε παγώσει το 1986, όταν η μονάδα έκλεισε μέσα σε μια νύχτα με τα νήματα να αιωρούνται πλεγμένα πάνω στις μηχανές.

Η ιστορία του εργοστασίου Ζησιμάτων, του 1918, από μια τρύπα στον τοίχο της. Και έμεινε άναυδος διότι ο χρόνος είχε παγώσει το 1986, όταν η μονάδα έκλεισε μέσα σε μια νύχτα με τα νήματα να αιωρούνται πλεγμένα πάνω στις μηχανές.

Η ιστορία του εργοστασίου Ζησιμάτων, του 1918, από μια τρύπα στον τοίχο της. Και έμεινε άναυδος διότι ο χρόνος είχε παγώσει το 1986, όταν η μονάδα έκλεισε μέσα σε μια νύχτα με τα νήματα να αιωρούνται πλεγμένα πάνω στις μηχανές.